

ZAPISNIK

sa 38. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 13. maja 2019. godine

Sjednica je počela u 14 sati i 10 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Momčilo Martinović, mr Mihailo Anđušić i dr Nedžad Drešević.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Muhamed Gjakaj, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Biljana Božić, šefica Odsjeka za slobodan pristup informacijama i glavna kontrolorka u Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Neda Čizmović, saradnica za opšte poslove u Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Dragan Pejanović, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Zora Čizmović, načelnica Odjeljenja za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Milan Radović, programski direktor NVO "Građanska alijansa".

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je predložio da se dnevni red dopuni sledećom tačkom:

- **POZIV GENERALNOG SEKRETARA INTERPARLAMENTARNE UNIJE MARTINA CHUNGONGA I VISOKOG KOMESARA UN ZA LJUDSKA PRAVA MICHELLE BACHELETA ZA UČEŠĆE ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA SEMINARU „PARLAMENTARNA UKLJUČENOST U OBLAST LJUDSKIH PRAVA: IDENTIFIKOVANJE DOBRIH PRAKSI I NOVIH MOGUĆNOSTI ZA DJELOVANJE“, koji će se održati u Ženevi od 24. do 26. juna 2019.**

Predlog Predsjednika Odbora o dopuni dnevnog reda prihvaćen je jednoglasno, pa je za sjednicu utvrđen sledeći

D N E V N I R E D:

– Usvajanje Zapisnika sa 37. sjednice Odbora, održane 23. aprila 2019. godine –

1. IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2018. GODINU;

2. POZIV GENERALNOG SEKRETARA INTERPARLAMENTARNE UNIJE MARTINA CHUNGONGA I VISOKOG KOMESARA UN-A ZA LJUDSKA PRAVA MICHELLE BACHELETA ZA UČEŠĆE ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA SEMINARU „PARLAMENTARNA UKLJUČENOST U OBLAST LJUDSKIH PRAVA: IDENTIFIKOVANJE DOBRIH PRAKSI I NOVIH MOGUĆNOSTI ZA DJELOVANJE“, koji će se održati u Ženevi od 24. do 26. juna 2019. godine;

3. INFORMACIJA SA PREDSTAVLJANJA PODREGIONALNE INICIJATIVE „JEDNAK PRISTUP PRAVDI ZA DJECU U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA“, održanog u Podgorici 24. aprila 2019. godine;

4. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnik sa 37. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 23. aprila 2019. godine je usvojen jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2018. GODINU

U uvodnom obrazloženju Izvještaja predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Muhamed Gjokaj je informisao da je evidentan napredak ostvaren ispunjenjem svih mjera iz Akcionog plana za Poglavlje 23 u 2018. godini, što je konstatovano i Radnim dokumentom Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 u kojem se, po prvi put od osnivanja Agencije, potvrđuje pozitivan stav o postignutom napretku na podizanju svijesti o zaštiti ličnih podataka u Crnoj Gori.

Predstavio je statističke podatke u oblasti zaštite ličnih podataka za 2018. godinu:

- izvršeno je 99 nadzora, od čega 68 vanrednih (16 po zahtjevima za zaštitu prava i 52 po osnovu inicijative za vršenje nadzora),
- Agencija je donijela 36 rješenja, izdala jednu saglasnost za iznošenje podataka van zemlje i primila 35 zahtjeva za davanje mišljenja i
- dostavljene su joj 54 evidencije o zbirkama ličnih podataka od strane 14 rukovalaca čime je ažuriran registar zbirki ličnih podataka koji sadrži 625 rukovalaca i 1.867 evidencija zbirki ličnih podataka.

Podsjetio je da je Opšta uredba o zaštiti ličnih podataka (GDPR) u Evropskoj uniji u primjeni od 25. maja 2018. i najavio da će Crna Gora uskladiti Zakon o zaštiti podataka o ličnosti sa odredbama Uredbe donošenjem novog Zakona u koji će transponovati njene odredbe i time građanima Crne Gore omogućiti nivo zaštite ličnih podataka koji imaju građani EU. S tim u vezi, Agencija je preduzela aktivnosti na usaglašavanju Zakona sa odredbama GDPR-a i bila je korisnik projekta Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju „Support drafting GDPR Law in Montenegro“.

U dijelu koji se odnosi na slobodan pristup informacijama u 2018. godini, Gjokaj je obavijestio:

- da je organima vlasti podnešeno 6.089 zahtjeva za slobodan pristup informacijama koji su dostavljeni Agenciji,
- odlučili su po 3.284 žalbe upućene Agenciji kao drugostepenom organu, od čega je usvojeno 1.077 (658 usvojenih žalbi kojima je poništeno rješenje prvostepenog organa i 419 usvojenih žalbi zbog povrede pravila postupka, odnosno ćutanja administracije), dok je 1.466 žalbi odbijeno, 740 postupaka obustavljeno i jedan okončan zbog nenadležnosti,
- izvršen je 41 inspeksijski nadzor, a tri predmeta su proslijeđena Ministarstvu javne uprave.

Vršenjem inspeksijskog nadzora utvrđeno je da su ministarstva objavila 91,38% informacija propisanih članom 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, što je posebno važno jer javnim objavljivanjem informacija postaje dostupna širem krugu potencijalnih korisnika čime državna uprava postaje otvorena. Od 3.909 izjavljenih žalbi u kojima je Savjet Agencije donio odluku u zakonskom roku, u 3.284 slučajima razdužili su pisani opravak rješenja.

Predsjednik Savjeta Agencije je istakao da se 2018. godina izdvaja realizacijom šestomjesečnog Twinning light projekta „Jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama“ koji je Evropska unija finansirala sa 250.000 eura, a sprovedli su ga Povjerenik za informiranje Republike Hrvatske u saradnji sa Agencijom. Njegov cilj bio je smanjenje broja slučajeva ćutanja uprave od strane prvostepenih organa i broja poništenih odluka Savjeta Agencije od strane Upravnog suda. Izrađen je Priručnik za prvostepene organe i drugostepeni organ za pomoć pri odlučivanju o zahtjevima za slobodan pristup informacijama, a podrška je pružena u uspostavljanju registra javnih organa prvog stepena radi olakšavanja podnošenja zahtjeva od strane građana i kroz elaborat sistema sa ciljem identifikovanja i ograničavanja zloupotrebe slobodnog pristupa informacijama. Po prvi put u Crnoj Gori uspostavljen je registar javnih organa u kojem je ih za sada oko 1.360. Najavio je da će Agencija raditi na proaktivnoj objavi informacija i podataka prvostepenih organa na njihovim internet stranicama i Portalu otvorenih podataka data.gov.me na kome je objavljeno 55 data set-ova, a koji, u ovom trenutku, druge države nemaju. Pripremljeni su pravilnici i podzakonski akti za primjenu Portala otvorenih podataka i ponovne upotrebe podataka, pa će Agencija, kao nadzorni organ od 2020. pratiti primjenu navedenih data set-ova od strane Ministarstva javne uprave i drugih organa državne uprave. Takođe, Agencija od novembra 2018. ima status posmatrača u okviru Evropskog odbora za zaštitu podataka.

Gjokaj je naglasio da je Agencija uspjela da ostvari sve indikatore propisane Strategijom reforme javne uprave 2016-2020. sa posebnim osvrtom na smanjenje broja slučajeva ćutanja administracije za skoro 50%, sa 941 predmeta u 2017. na 419 predmeta u 2018. godini. Najveći napredak zabilježen je u smanjenju broja poništenih odluka od strane Upravnog suda Crne Gore, o čemu svjedoči podatak da je u 2018. godini poništeno svega 16% odluka Savjeta Agencije. Ovakav uspjeh rezultat je sprovođenja Twinning light projekta, edukacije zaposlenih i posvećenosti svih ostvarivanju rezultata kako bi se državna uprava učinila efikasnom i servisom građana.

Na samom kraju, predsjednik Savjeta Agencije je posebno naglasio da su postojeća loša zakonska rješenja omogućila da za devet mjeseci državni budžet u 2018. od strane samo jednog podnosioca zahtjeva za slobodan pristup informacijama bude umanjen za 110.477,14 eura. Zloupotreba prava na slobodan pristup informacijama tokom avgusta 2018. poprimila je zabrinjavajući karakter, jer je samo jedno fizičko lice koristilo pravo na pristup informacijama sa ciljem blokade prvostepenog organa, a samim tim i Agencije zbog nemogućnosti da u roku od 15 dana donese odluku u 1.700 predmeta. Apelovao je da se hitno izmjeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim bi se propisale odredbe o uvođenju instituta zloupotrebe prava, produžavanje rokova odlučivanja i oslobađanje od troškova postupka na svim nivoima, jer bi se na taj način advokatima i svima koji vrše zloupotrebu ovog prava onemogućilo pribavljanje materijalnih koristi na štetu budžeta Crne Gore.

U raspravi su učestvovali: državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova mr Dragan Pejanović, programski direktor NVO "Građanska alijansa" Milan Radović i poslanici: mr Mihailo Anđušić, dr Suad Numanović i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova mr Dragan Pejanović je podsjetio da se Crna Gora članom 81 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju obavezala da uskladi svoje zakonodavstvo u oblasti zaštite podataka o ličnosti sa zakonodavstvom Zajednice i međunarodnim zakonodavstvom o privatnosti. Saopštio je da je ratifikovana Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka i usvojen Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola uz Konvenciju za zaštitu pojedinaca u pogledu automatske obrade ličnih podataka u vezi sa nadzornim organima i prekograničnim protokom podataka. U toku su pripreme za potpisivanje Protokola kojim se mijenja Konvencija o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka. Podsjetio je da su 27. aprila 2016. Evropski parlament i Savjet donijeli niz dokumenata za zaštitu ličnih podataka u zemljama Evropske unije, uz obavezu da i zemlje kandidati inkorporiraju te norme u svoje nacionalno zakonodavstvo.

Među dokumentima koje su Evropski parlament i Savjet donijeli su:

- Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta 2016/679 o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka,
- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2016/680 o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka od strane nadležnih organa u svrhe sprečavanja, istrage ili gonjenja za krivična djela ili izvršenje krivičnih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka i
- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2016/681 o upotrebi podataka iz evidencije podataka o putnicima (PNR).

Informisao je da je ministar unutrašnjih poslova početkom 2018. formirao mješovitu Radnu grupu koja je pripremila tekst Nacrta zakona o zaštiti podataka o ličnosti, koji je na javnoj raspravi do 20. maja 2019. nakon čega će pripremiti Izvještaj sa Javne rasprave i tekst Nacrta zakona poslati Evropskoj komisiji na mišljenje. Izvjesno je da će Predlog zakona biti utvrđen u IV kvartalu 2019.

Naglasio je da su sve zbirke ličnih podataka koje se vode u MUP-u prijavljene Agenciji, doneseni su podzakonski akti za sprovođenje Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i Uputstvo za službenike MUP-a koji vrše obradu ličnih podataka. U informacionom sistemu MUP-a bilježe se podaci o izvršenim promjenama, ko je i kada obradio nečije lične podatke i po kom pravnom osnovu, a ocjene o kvalitetu informacionog sistema MUP-a dali su Interpol i Europol, što je rezultiralo i potpisivanjem sporazuma sa ovim organizacijama. Istakao je da Ministarstvo unutrašnjih poslova posebno vodi računa o primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama redovnim objavljivanjem svih informacija koje posjeduju, pa je prema istraživanju nevladinih organizacija prepoznato kao jedno od najtransparentnijih ministarstava u Vladi Crne Gore. Zaključio je da će Ministarstvo unutrašnjih poslova nastaviti ozbiljan i sistemski pristup u ovoj oblasti u namjeri da se Crna Gora afirmiše kao zemlja koja postupa u skladu sa standardima definisanim potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Programski direktor NVO "Građanska alijansa" Milan Radović smatra da su u praksi prisutni brojni primjeri kršenja zaštite ličnih podataka od strane pružalaca javnih usluga. Mišljenja je da Agencija treba da djeluje u dva pravca: jačanjem promotivnih aktivnosti radi upoznavanja pružalaca javnih usluga sa obavezama utvrđenim Zakonom, pokretanjem većeg broja postupaka za utvrđivanje prava, kao i većim informisanjem građana o zloupotrebi ličnih podataka do kojih dolazi gotovo svakodnevno. Potrebno je, pored istaknutog napretka, ukazati i na izazove, jer ponekad kršenje prava na privatnost može više da "boli" od torture i fizičkog zlostavljanja.

Članovi Odbora su pohvalili Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu i ocijenili da je kvalitetan, detaljan, analitičan i sveobuhvatan, kao i da je rad Agencije iz godine u godinu sve bolji.

Poslanik mr Mihailo Anđušić je izrazio zadovoljstvo povećanjem svijesti građana u ovoj oblasti, što je rezultiralo porastom broja zahtjeva, ali i žalbi građana. Očekuje da će biti pripremljen kvalitetan Predlog zakona o zaštiti podataka o ličnosti, u planu za IV kvartal 2019. Podsjetio je da je Programom rada Vlade Crne Gore za IV kvartal 2019. planirano i utvrđivanje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Evidentno je da Agencija vrši pojačan nadzor u oblasti slobodnog pristupa informacijama. Mišljenja je da Odbor u narednom periodu treba da doprinese uvećanju budžeta Agencije što bi doprinijelo jačanju kadrovskih kapaciteta i kvalitetnijem obavljanju njihovih zadataka.

Uz podsjećanje da je u 2018. smanjen broj predmeta u kojima je utvrđeno ćutanje uprave za skoro 50%, poslanik dr Suad Numanović je ukazao da i dalje treba ulagati intenzivnije napore na smanjenju broja predmeta u kojima se bilježi ćutanje uprave. Ocijenio je da je u poslednjih nekoliko godina vidan napredak u radu Agencije i pohvalio uvođenje elektronske baze podataka i portala otvorenih podataka. Saglasan je da je vidan napredak u radu Agencije. Smatra da je potrebno intenzivirati edukaciju zaposlenih u pravosudnim organima, posebno sudija, ali i pripadnika drugih

grana vlasti, kao i da treba uložiti dodatne napore na upoznavanju građana sa njihovim pravima. Pozvao je ostale državne institucije da, poput Ministarstva unutrašnjih poslova, budu transparentnije u radu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je naglasio da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama pokazala kako se i sa umanjnim budžetskim sredstvima mogu postići bolji rezultati rada. Pohvalio je Agenciju zbog sprovođenja edukacija ne samo za svoje, već i druge državne službenike. S obzirom da proaktivno objavljivanje informacija koje su u posjedu organa vlasti nije na očekivanom nivou, što je ocijenjeno i od Evropske komisije, mišljenja je da treba raditi na dodatnoj edukaciji građana i zaposlenih u organima javne vlasti što će doprinijeti proaktivnom objavljivanju informacija. Praćenjem realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2017. godinu, utvrđeno je da su realizovane sve tačke Zaključka. Posebno je važno što je Agencija postupila po tački 8 Zaključka Skupštine i u 2018. godini u većem obimu vršila inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama. U prethodnoj godini, inspekcijskim nadzorom Agencija je obuhvatila ne samo 17 ministarstava, već i 24 druga organa vlasti.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je u Izvještaju predstavljeno nekoliko interesantnih primjera u kojima je Agencija dala svoja mišljenja o zaštiti ličnih podataka građana. Osvrnuo se na nadzor Agencije po Inicijativi za pokretanje postupka nadzora vezanog za obradu ličnih podataka u pogledu zakonitosti fotokopiranja lične isprave klijenata u svrhu sklapanja Ugovora o određenom bankom i Inicijativi vezanoj za utvrđivanje zakonitosti fotokopiranja lične karte prilikom kupovine ulaznica za fudbalsku utakmicu visokog rizika. Takođe, podsjetio je na Stav Savjeta Agencije o snimanju policijskih službenika prilikom vršenja službene radnje na javnom mjestu u kojem Savjet cijeni da se može vršiti snimanje i prednost treba dati pravu javnosti da zna, jer se radi o službenom licu koje obavlja službenu radnju.

U završnoj riječi, predsjednik Savjeta Agencije je saopštio da zbog nedovoljnih administrativnih kapaciteta teško mogu ispratiti korišćenje video nadzora u cijeloj državi, ali u svim slučajevima o kojima su upoznati od medija ili su dobili zahtjev za zaštitu prava, postupili su blagovremeno. I pored toga što su predstavnici Agencije članovi Radne grupe MUP-a za izradu Nacrta zakona o zaštiti podataka o ličnosti koji sadrži dosta dobrih rješenja, Gjakaj je obavijestio prisutne da priprema sopstveni Nacrt zakona o zaštiti podataka o ličnosti, jer smatra da mu devetogodišnje iskustvo u neposrednoj primjeni Zakona i drugačije shvatanje pojedinih rješenja od resornog ministarstva omogućava da pripremi verziju Nacrta zakona u koji će transponovati Opštu uredbu o zaštiti ličnih podataka koja je pisana šest godina i o kojoj je Agencija organizovala brojne obuke. Najavio je da će 26. maja 2019. organizovati sastanak na kojem će okupiti nadležne institucije iz oblasti zaštite ličnih podataka iz država bivše Jugoslavije kako bi pomogli Agenciji u utvrđivanju najboljih modela koji se odnose na primjenu GDPR-a.

Odbor je jednoglasno (šest glasova "za") podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2018. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 38. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

U uvodnim napomenama predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama predstavio je **statističke podatke u oblasti zaštite ličnih podataka za 2018. godinu:**

- izvršeno je 99 nadzora, od čega 68 vanrednih (16 po zahtjevima za zaštitu prava i 52 po osnovu inicijative za vršenje nadzora),

- Agencija je donijela 36 rješenja, izdala jednu saglasnost za iznošenje podataka van zemlje i primila 35 zahtjeva za davanje mišljenja i

- dostavljene su joj 54 evidencije o zbirkama ličnih podataka od strane 14 rukovalaca čime je ažuriran registar zbirki ličnih podataka koji sadrži 625 rukovalaca i 1.867 evidencija zbirki ličnih podataka.

U dijelu koji se odnosi na **slobodan pristup informacijama u 2018. godini** obavijestio je:

- da je organima vlasti podnešeno 6.089 zahtjeva za slobodan pristup informacijama koji su dostavljeni Agenciji,

- odlučili su po 3.284 žalbe upućene Agenciji kao drugostepenom organu, od čega je usvojeno 1.077 (658 usvojenih žalbi kojima je poništeno rješenje prvostepenog organa i 419 usvojenih žalbi zbog povrede pravila postupka, odnosno ćutanja administracije), dok je 1.466 žalbi odbijeno, 740 postupaka obustavljeno i jedan okončan zbog nenadležnosti,

- od 3.909 izjavljenih žalbi u kojima je Savjet Agencije donio odluku u zakonskom roku, u 3.284 slučaja razdužili su pisani otpravak rješenja,

- izvršen je 41 inspekcijski nadzor, čime je utvrđeno da su ministarstva objavila 91,38% informacija propisanih članom 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, što je posebno važno, jer javnim objavljivanjem informacija postaje dostupna širem krugu potencijalnih korisnika čime državna uprava postaje otvorena, dok su tri predmeta proslijeđena Ministarstvu javne uprave,

- 2018. se izdvaja realizacijom šestomjesečnog Twinning light projekta „Jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama“ koji je Evropska unija finansirala sa 250.000 eura, a sproveli su ga Povjerenik za informiranje Republike Hrvatske u saradnji sa Agencijom u cilju smanjenja broja slučajeva ćutanja uprave od strane prvostepenih organa i broja poništenih odluka Savjeta Agencije od strane Upravnog suda,

- izrađen je Priručnik za prvostepene organe i drugostepeni organ za pomoć pri odlučivanju o zahtjevima za slobodan pristup informacijama i pružena je podrška u uspostavljanju registra javnih organa prvog stepena radi olakšavanja podnošenja zahtjeva od strane građana i kroz elaborat sistema sa ciljem identifikovanja i ograničavanja zloupotrebe slobodnog pristupa informacijama,

- po prvi put u Crnoj Gori uspostavljen je registar javnih organa u kojem ih je za sada oko 1.360,

- Agencija će raditi na proaktivnoj objavi informacija i podataka prvostepenih organa na njihovim internet stranicama i Portalu otvorenih podataka data.gov.me na kome je objavljeno 55 data set-ova, a koji, u ovom trenutku, druge države nemaju,

- pripremljeni su pravilnici i podzakonski akti za primjenu Portala otvorenih podataka i ponovne upotrebe podataka, pa će Agencija, kao nadzorni organ od 2020. pratiti primjenu navedenih data set-ova od strane Ministarstva javne uprave i drugih organa državne uprave,

- da Agencija od novembra 2018. ima status posmatrača u okviru Evropskog odbora za zaštitu podataka,

- da je Agencija uspjela da ostvari sve indikatore propisane Strategijom reforme javne uprave 2016-2020. sa posebnim osvrtom na smanjenje broja slučajeva ćutanja administracije za skoro 50%, sa 941 predmeta u 2017. na 419 predmeta u 2018. godini,

- da je najveći napredak zabilježen u smanjenju broja poništenih odluka od strane Upravnog suda Crne Gore, o čemu svjedoči podatak da je u 2018. godini poništeno svega 16% odluka Savjeta Agencije,

- da su postojeća loša zakonska rješenja omogućila da za devet mjeseci državni budžet u 2018. od strane samo jednog podnosioca zahtjeva za slobodan pristup informacijama bude umanjen za 110.477,14 eura i da je zloupotreba prava na slobodan pristup informacijama tokom avgusta 2018. poprimila zabrinjavajući karakter, jer je samo jedno fizičko lice koristilo pravo na pristup informacijama sa ciljem blokade prvostepenog organa, a samim tim i Agencije zbog nemogućnosti da u roku od 15 dana donese odluku u 1.700 predmeta i

- da je potrebno hitno izmjeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim bi se propisale odredbe o uvođenju instituta zloupotrebe prava, produžavanje rokova odlučivanja i oslobađanje od troškova postupka na svim nivoima, jer bi se na taj način advokatima i svima koji vrše zloupotrebu ovog prava onemogućilo pribavljanje materijalnih koristi na štetu budžeta Crne Gore.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača, predsjednika Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i rasprave, Odbor je jednoglasno (šest glasova „za“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu.
2. Skupština Crne Gore pozdravlja napredak u oblasti zaštite ličnih podataka ostvaren ispunjenjem svih mjera iz Akcionog plana za Poglavlje 23 u 2018. godini i konstatuje unapređenje svijesti o zaštiti ličnih podataka, što je prepoznato i u Radnom dokumentu Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 u kojem se, po prvi put od osnivanja Agencije, potvrđuje pozitivan stav o postignutom napretku na podizanju svijesti o zaštiti ličnih podataka u Crnoj Gori.
Takođe, Skupština smatra da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama institucija pred kojom se na brz i efikasan način štite lični podaci građana što doprinosi promjeni loših praksi u obradi ličnih podataka.
3. Skupština konstatuje da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama uprkos umanjenju budžetskih sredstava u 2018.godini postigla značajne rezultate rada.
Imajući u vidu značaj realizovanih edukacija, ne samo za službenike Agencije, već i druge državne službenike i namještenike, Skupština ohrabruje Agenciju da preduzme dodatne aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta i intenziviranju obuka službenika organa javne vlasti, radi upoznavanja sa standardima i međunarodnom praksom u oblasti ljudskih prava, sa fokusom na Opštu uredbu o zaštiti ličnih podataka 2016/679, koja se primjenjuje u Evropskoj uniji od 25. maja 2018.
4. Skupština očekuje da će se usvajanjem novog Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, usaglašenog sa Opštom uredbom o zaštiti ličnih podataka 2016/679, kao jednim od najkompleksnijih propisa usvojenih na nivou Evropske unije, u IV kvartalu 2019. godine crnogorski pravni okvir u potpunosti uskladiti sa onim koji se primjenjuje u Evropskoj uniji i stvoriti normativne pretpostavke da se građanima Crne Gore obezbijedi nivo zaštite ličnih podataka kao i građanima Evropske unije.
5. Skupština izražava zadovoljstvo realizacijom šestomjesečnog Twinning light projekta „Jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama“ koji je

Evropska unija finansirala sa 250.000 eura u cilju smanjenja broja slučajeva ćutanja uprave od strane prvostepenih organa i broja poništenih odluka Savjeta Agencije od strane Upravnog suda.

Takođe, Skupština ocjenjuje važnom izradu Priručnika za pomoć pri odlučivanju o zahtjevima za slobodan pristup informacijama, kao i pruženu podršku u uspostavljanju registra javnih organa prvog stepena u kojem ih je za sada oko 1.360. Posebno značajnom smatra objavu informacija i podataka prvostepenih organa na njihovim internet stranicama i Portalu otvorenih podataka data.gov.me na kome je objavljeno 55 data set-ova, a koji, u ovom trenutku, druge države nemaju.

6. Skupština konstatuje da organi vlasti u prvostepenom postupku još uvijek ograničavaju pravo na slobodan pristup informacijama, na što ukazuje podatak da je od 3.284 žalbe u kojima je Agencija odlučila u 2018. godini usvojeno 1.077, zbog čega se moraju ulagati konstantni naponi na proaktivnom objavljivanju informacija u posjedu organa vlasti kako bi se broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama i žalbi smanjio. Zato Skupština ocjenjuje značajnim da se od 1.077 usvojenih žalbi, 419 odnosilo na povredu pravila postupka, odnosno ćutanje administracije, što ukazuje na smanjenje broja slučajeva ćutanja administracije za skoro 50% u odnosu na 2017. Skupština pozdravlja napredak u smanjenju broja poništenih odluka od strane Upravnog suda Crne Gore, koji je u 2018. godini poništio svega 16% odluka Savjeta Agencije.
7. Praćenjem realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2017. godinu, Skupština uočava da je Agencija u 2018. godini postupila po tački 8 Zaključka, o čemu svjedoče podaci da je u većem obimu vršila inspeksijski nadzor nad primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama i što je njime obuhvatila ne samo 17 ministarstava, već i 24 druga organa vlasti.
8. Imajući u vidu još uvijek aktuelnu zloupotrebu prava na slobodan pristup informacijama koja datira od sredine 2016. godine, Skupština ocjenjuje neophodnim da se u što kraćem roku izmijeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim bi se propisale odredbe o uvođenju instituta zloupotrebe prava, produžavanje rokova odlučivanja i oslobađanje od troškova postupka na svim nivoima, kako bi se advokatima i svima koji vrše zloupotrebu ovog prava onemogućilo pribavljanje materijalnih koristi na štetu budžeta Crne Gore.
9. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.
10. Skupština će Zaključak dostaviti Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu javne uprave, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik mr Mihailo Anđušić, član Odbora.

DRUGA TAČKA- POZIV GENERALNOG SEKRETARA INTERPARLAMENTARNE UNIJE MARTINA CHUNGONGA I VISOKOG KOMESARA UN-A ZA LJUDSKA PRAVA MICHELLE BACHELETA ZA UČEŠĆE ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA SEMINARU „PARLAMENTARNA UKLJUČENOST U OBLAST LJUDSKIH PRAVA: IDENTIFIKOVANJE DOBRIH PRAKSI I NOVIH MOGUĆNOSTI ZA DJELOVANJE“, koji će se održati u Ženevi od 24. do 26. juna 2019. godine

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao da je Odboru za ljudska prava i slobode dostavljen Poziv generalnog sekretara Interparlamentarne unije Martina Chungonga i visokog komesara UN-a za ljudska prava Michelle Bacheleta za učešće članova Odbora za ljudska prava i slobode na Seminaru “Parlamentarna uključenost u oblast ljudskih prava: Identifikovanje dobrih praksi i novih mogućnosti za djelovanje” koji će se održati u Ženevi od 24. do 26. juna 2019.

Ovaj seminar je namijenjen članovima parlamentarnih odbora za ljudska prava, a ima za cilj da identifikuje, prikaže i radi na interesantnim primjerima parlamentarnog angažmana o ljudskim pravima, prikazujući uključivanje parlamenata u rad UN mehanizama za ljudska prava, uključujući Opšti periodični pregled (UPR) i ugovorna tijela.

Delegacija Odbora može da bude sastavljena od najviše četiri osobe, uključujući jednu osobu iz Sekretarijata Odbora, da budu prisutni i ženski i muški članovi Odbora i da delegacija predstavlja različit spektar političkih opredjeljenja zastupljenih u Odboru. Radni jezici seminara biće engleski, francuski i španski, s tim što postoji mogućnost da delegacije dovedu sopstvene prevodioce, a oprema za prevođenje će biti postavljena na principu "prvi došao, prvi uslužen". Takođe, informisao je da troškovi učešća padaju na teret Skupštine Crne Gore i da je rok za rezervaciju hotela do 31. maja, dok registracioni formular za učešće na Seminaru treba poslati najkasnije do 21. juna, a registraciju za pristup prostorijama UN-a do 14. juna.

Predsjednik Odbora je pojasnio da u ovom trenutku uslov koji se tiče zastupljenosti poslanika različitih političkih opredjeljenja nije moguće ispuniti, jer članovi Odbora iz opozicije bojkotuju rad skupštinskih radnih tijela.

Odbor je donio Zaključak da na Seminaru učestvuje Delegacija u sastavu: predsjednik Odbora dr Halil Duković, član Odbora dr Nedžad Drešević, sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Slava Burić i saradnica u Sekretarijatu Odbora Sonja Jokić. Imajući u vidu da su radni jezici na Seminaru engleski, francuski i španski, potrebno je angažovati i prevodioca za engleski jezik.

Odlučeno je da se uputi Dopis Kolegijumu Predsjednika Skupštine sa zahtjevom da u skladu sa čl. 208, 209 i 210 Poslovnika Skupštine odobri učešće pomenute Delegacije na Seminaru u Ženevi.

TREĆA TAČKA- INFORMACIJA SA PREDSTAVLJANJA PODREGIONALNE INICIJATIVE „JEDNAK PRISTUP PRAVDI ZA DJECU U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA“, održanog u Podgorici 24. aprila 2019. godine

Članovima Odbora za ljudska prava i slobode dostavljena je Informacija sa Predstavljanja Podregionalne inicijative „Jednak pristup pravdi za djecu u zemljama Zapadnog Balkana“, održanog u Podgorici 24. aprila 2019. godine. Ovaj događaj su organizovali Ministarstvo pravde i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori i to je jedan od događaja koji se organizuju povodom obilježavanja 30. godišnjice od usvajanja UN Konvencije o pravima djeteta.

Informacija sa Predstavljanja Podregionalne inicijative „Jednak pristup pravdi za djecu u zemljama Zapadnog Balkana“ jednoglasno je usvojena.

Odlučeno je da u skladu sa uobičajenom praksom bude sastavni dio Zapisnika sa 38. sjednice Odbora.

ČETVRTA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Poziv šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osame Makkawi Khogali- ja za učešće predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Radionici vezanoj za multidimenzionalno siromaštvo djece, koja će se održati 17. maja 2019. godine

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori uputio je Poziv za učešće predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Radionici vezanoj za multidimenzionalno siromaštvo djece, koja će se održati 17. maja 2019. godine u prostorijama EKO zgrade Ujedinjenih nacija u Podgorici.

Informisao je da će UNICEF podržati studiju o multidimenzionalnom siromaštvu djece koju će sprovesti u saradnji sa Zavodom za statistiku i UNICEF-ovom Kancelarijom za istraživanja iz Firence. Studijom se nastoji detaljno ukazati na deprivacije koje djeca u Crnoj Gori trpe, uzimajući u obzir monetarno siromaštvo, regionalne različitosti i druge važne faktore.

Na Radionicu su pozvani predstavnici Skupštine, Vlade, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, civilnog društva, akademske zajednice i međunarodnih organizacija.

Odlučeno je da u ime Odbora za ljudska prava i slobode na Radionici učestvuje član Odbora Momčilo Martinović.

(2) Poziv NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore” za učešće predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Događaju povodom obilježavanja Evropskog dana samostalnog življenja koji će se održati u Podgorici 15. maja 2019.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je obavijestio da je izvršna direktorica NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore” Aleksandra Pavićević uputila Poziv za prisustvo predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Događaju povodom obilježavanja Evropskog dana samostalnog življenja, koji će se održati 15. maja 2019. u Podgorici.

Obilježavanje Evropskog dana samostalnog življenja inicirala je prije šest godina Evropska mreža za samostalni život, a ovoj Inicijativi pridružilo se i Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore koje već treću godinu organizuje ovakav događaj.

Za učešće na Događaju povodom obilježavanja Evropskog dana samostalnog življenja delegiran je član Odbora mr Mihailo Anđušić.

(3) Predlog člana Odbora Mirsada Murića da posjetu Odbor za ljudska prava i slobode posjeti Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Rožajama

Član Odbora Mirsad Murić predložio je da predsjednik i članovi Odbora tokom godine posjete Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Rožajama, što su članovi Odbora prihvatili.

Sjednica je završena u 15 sati i 15 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA JE:

INFORMACIJA SA PREDSTAVLJANJA PODREGIONALNE INICIJATIVE „JEDNAK PRISTUP PRAVDI ZA DJECU U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA“, održanog u Podgorici 24. aprila 2019. godine

Predstavljanje Podregionalne inicijative “Jednak pristup pravdi za djecu u zemljama Zapadnog Balkana” koja se realizuje u Crnoj Gori i Albaniji, uz tehničku podršku UNICEF-a i finansijsku pomoć Vlade Kraljevine Norveške, održano je u Podgorici 24. aprila 2019. godine.

S obzirom da Predsjednik i članovi Odbora za ljudska prava i slobode zbog prethodno preuzetih službenih obaveza nijesu bili u mogućnosti da učestvuju, događaj su ispratili sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Slava Burić i saradnica u Sekretarijatu Odbora Sonja Jokić.

Inicijativa “Jednak pristup pravdi za svu djecu” koju implementira Ministarstvo pravde Vlade Crne Gore ima značajan potencijal da unaprijedi ljudska prava, vladavinu prava i agendu za održivi razvoj u Crnoj Gori, sa posebnim fokusom na pristup djece pravdi koji podrazumijeva da sva djeca imaju jednak pristup pravdi i budu u mogućnosti da na djelotvoran i sadržajan način učestvuju u svim pitanjima koja se na njih odnose, uključujući krivične, parnične i upravne postupke u institucijama koje su dostupne i prilagođene potrebama i pravima djeteta.

Predstavljanje Inicijative je jedan od niza događaja kojim se u Crnoj Gori obilježava 30. godišnjica od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta, međunarodnog dokumenta o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji.

Cilj zvaničnog predstavljanja Podregionalne inicijative bio je da se donosioci odluka i stručna javnost iz Vlade, Skupštine, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, diplomatskog kora, civilnog društva i medija informišu o svrsi Inicijative koja će se u Crnoj Gori realizovati do decembra 2020.

Uvodna obraćanja na skupu imali su: Zoran Pažin, potpredsjednik Vlade Crne Gore za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde, Vesna Medenica, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore, Ivica Stanković, vrhovni državni tužilac, Osama Makkawi Khogali, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori i Aivo Orav, šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Potpredsjednik Vlade Crne Gore za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde Zoran Pažin je ocijenio da je sveobuhvatna reforma maloljetničkog pravosuđa koja je sprovedena u protekloj deceniji dala rezultate po kojima je Crna Gora danas uzor drugim državama u okruženju. Naglasio je da je zaštita prava i sloboda djece najpreča obaveza državnih institucija i pravosudnog sistema, uz ocjenu da će ova Regionalna inicijativa predstavljati dragocjenu podršku u stvaranju uslova da crnogorsko pravosuđe uvijek vodi računa o najboljem interesu djece u svim postupcima koji ih se tiču. Potpredsjednik Vlade je istakao da je reformom zakonodavstva humanizovan i unaprijeđen tretman djece koja učestvuju u krivičnim postupcima. Uvedeno je pravilo obavezne specijalizacije profesionalaca koji postupaju sa djecom, pa je Ministarstvo pravde, u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a i relevantnim institucijama, razvilo i akreditovalo specijalizovane programe obuke za stručna lica koja postupaju sa djecom. Zahvaljujući tome, danas imamo sudije, tužioce, advokate i policajce koji su obučeni i akreditovani za rad sa djecom koja dođu u sukob sa zakonom, kao i djecom žrtvama i svjedocima krivičnih djela.

Potpredsjednik Pažin je podsjetio da je 2016. godine izmijenjen Porodični zakon, nakon što je njegova primjena pokazala određene manjkavosti u zaštiti najboljih interesa djece u sudskim postupcima. Jedna od važnih novina u Porodičnom zakonu odnosi se na pružanje pomoći i podrške djetetu koje učestvuje u sudskim postupcima u porodično-pravnim stvarima, angažovanjem lica za podršku djetetu koje je dužno da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima i pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka.

Potpredsjednik Pažin je naglasio da se bez obzira na ozbiljan napredak ostvaren u protekloj deceniji, crnogorsko društvo ne smije i neće zadovoljiti ostvarenim, dodajući da je odgovornost društva da stalno unapređuje pravosudni sistem po mjeri djece. Istakao je da u Crnoj Gori i dalje imamo potrebu za dodatnim obukama stručnjaka za rad sa djecom u pravosuđu, kao i za obezbjeđenjem posebnih prostorija za djecu u cilju izbjegavanja njihove dodatne traumatizacije u postupcima. Takođe, kroz dalji razvoj sistema besplatne pravne pomoći, želimo da pružimo dodatnu podršku onima koji su najugroženiji, kako bi svakom djetetu bio obezbijeđen jednak pristup pravdi. Najzad, želimo da unaprijedimo evidenciju podataka o djeci koja učestvuju u sudskim postupcima, kako bismo imali što pouzdaniju osnovu za planiranje, sprovođenje i unapređenje politika za zaštitu djece u pravosudnom sistemu, zaključio je Pažin.

Predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore Vesna Medenica vjeruje da se konkretnim zajedničkim aktivnostima može doprinijeti sveobuhvatnijoj zaštiti i kvalitetnoj promociji prava djece u Crnoj Gori i šire. Trideset godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta je poziv da se najodgovorniji predstavnici pravosuđa i svi odrasli ljudi zapitaju šta je urađeno za ugrožene članove društva kojima je potrebna posebna briga i zaštita i da li je država mogla više i bolje raditi za djecu. Ukazala je da Vrhovni sud Crne Gore čini sve što je u njegovoj moći da unaprijedi koncept zaštite prava djeteta, uključujući i kreiranje adekvatnog prostora u sudu, kako za djecu koja su u sukobu sa zakonom, tako i za djecu koja su u kontaktu sa zakonom. Vrijeme je od posebnog značaja u predmetima koji se odnose na djecu, jer postoji opasnost da svako kašnjenje može rezultirati odlučivanjem Evropskog suda za ljudska prava o povredi prava na pravično suđenje. Drugi faktor koji je jednako važan jeste način omogućavanja učešća djeteta u sudskom postupku. S obzirom da se djeca ne mogu nositi sa složenošću pravosudnog sistema, uloga nadležnih institucija još više dolazi do izražaja. Ne treba dozvoliti postojanje barijera u pristupu djeteta pravdi i ponašanje profesionalaca treba prilagoditi djeci. Sudije, državni tužioci, branioci, policajci i socijalni radnici moraju slušati djecu, jer imaju pravo da izraze svoje mišljenje, pri čemu se u svakom trenutku moraju osjećati sigurno, prijatno i uvaženo. Predsjednica Vrhovnog suda je zaključila da se rigidne pravne procedure moraju prilagoditi dječjem uzrastu i stepenu zrelosti. Dijete koje je više puta ispitivano na sudu, kao oštećeni i svjedok krivičnih djela, može lako pomisliti da mu sistem ne vjeruje i da nema podršku odraslih. Naglasila je da su u praksi najčešće zastupljena krivična djela različitih vrsta nasilja nad djecom i maloljetnicima, uključujući i seksualno nasilje. U takvoj atmosferi, potrebno je uložiti djelotvorne napore na kreiranju posebnog prostora u sudu, u kojem će sa djetetom boraviti samo sudija i stručno lice. Najavila je da će sudstvo organizovati svoj sistem, jer dijele brigu za dobrobit djece i čine dodatne napore kako bi obezbijedili kvalitetniji pristup djece pravdi.

Vrhovni državni tužilac Ivica Stanković je istakao da Državno tužilaštvo Crne Gore sa posebnim fokusom primjenjuje relevantne propise i daje doprinos poštovanju prava po mjeri djeteta. U tom pravcu permanentno analiziraju rad državnih tužilaca za maloljetnike, kao i rad Stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva koja podržava primjenu alternativnih mjera i kontinuirano radi na unapređivanju postupka procjene, izbora, izricanja i primjene alternativnih mjera, procedure izvršenja i praćenja uspješnosti ispunjavanja vaspitnih naloga, ali istovremeno radi i sa djecom žrtvama i svjedocima u krivičnom postupku. U XXI vijeku i eri ubrzanog društvenog razvoja pravo na jednak pristup pravdi mora se poštovati u kontekstu svakog pojedinca, naročito vodeći računa o senzibilnosti djeteta i njegovoj potrebi da bez ikakvih smetnji traži i dobije pristup pravdi. Stvaranje ambijenta u kome će djeca imati jednak pristup pravdi značajno je iz nekoliko razloga. Cijeneći ličnost djeteta stvara se kodeks moralnih normi za sebe i o sebi, prihvatajući da jedino na toj platformi obezbjeđujemo garanciju budućeg zdravog i sigurnog društva. Prihvatanjem i razvijanjem modernog koncepta pristupa djece pravdi činimo da naš pravni poredak ide u korak sa standardima razvijenih demokratija, učvršćujući važan segment pravnog sistema koji funkcioniše po mjeri djeteta.

Vrhovni državni tužilac je zaključio da je dijalog o pravima djeteta neiscrpnna naučna i praktična širina u kojoj se moraju tražiti najbolji modaliteti i rješenja i imati na umu da je to ulaganje u budućnost države i generacija koje dolaze. Na tom putu nužno je stalno osnaživati partnerstvo i timski sagledavati probleme i buduća rješenja.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali je podsjetio da se ove godine obilježava 30 godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta čijim usvajanjem su transformisani životi mnogobrojne djece i promijenjen način njihovog tretmana na globalnom nivou, jer su djeca postala nosioci prava, a ne pasivni objekti brige. Ipak, naglasio je da ova promjena još uvijek ne korespondira ni

potpunom priznanju, ni potpunom ostvarenju prava svakog djeteta na pravdu. Svakog dana milioni djece širom svijeta suočavaju se sa kršenjem njihovih prava, jer im je onemogućen pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj pomoći, a diskriminaciju, eksploataciju i nasilje doživljavaju u njihovim domovima i zajednicama. Khogali je istakao da samo mali broj djece čija se prava krše zatraži pravdu, a još manji broj dobije djelotvoran pravni lijek.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je saopštio da je u ovom regionu u poslednjih 20 godina došlo do značajnog pada broja djece u pritvoru. Zahvaljujući naporima vlada tih zemalja da uspostave alternative pritvoru djece koje uključuju i mjere preusmjerenja, od 2000. godine u skoro svim zemljama i teritorijama u Evropi i Centralnoj Aziji ukupan broj djece u pritvoru smanjen je za 60%. Proces smanjenja stope pritvora djece ubrzao je primjenu pravosudnih praksi po mjeri djeteta. Pravosudni sistemi se oslanjaju na sve veći broj specijalizovanih i posebno obučanih sudija, tužilaca i branilaca i sve češće zapošljavaju ili blisko saraduju sa socijalnim radnicima, dječjim psiholozima i drugim profesionalcima koji lokalnu zajednicu i porodicu povezuju sa pravosuđem. Međutim, rezultati UNICEF-ovih istraživanja u ovom regionu, uključujući i ona sprovedena u Crnoj Gori, ukazuju da većina djece čija su prava ugrožena nikada ne dođe u kontakt sa pravosudnim sistemom. Još uvijek postoji značajan jaz koji treba premostiti, a sada je više nego ikada vrijeme da se ovaj proces ubrza. Brojni su razlozi usled kojih se nastavlja marginalizacija djece i porodica u pravosudnom sistemu, uključujući strah, neinformisanost, nepovjerenje u institucije ili njihov nizak status u porodici ili društvu. Istraživanja pokazuju da su pravosudni sistemi najmanje dostupni onima kojima su najpotrebniji- djeci sa smetnjama u razvoju, pripadnicima manjina, žrtvama nasilja, djeci bez roditeljskog staranja, djeci koja se i dalje suočavaju sa mogućnošću pritvora i djeci izbjeglicama i migrantima. Khogali je naglasio da pravosudni sistemi ukoliko su dostupni svima mogu da zaštite najugroženije grupe stanovništva od svih oblika društvene isključenosti i diskriminacije. Pravosudni sistemi po mjeri djeteta mogu pomoći da se stane na kraj nasilju i zlostavljanju, kao i da se svakom djetetu omogući da napreduje u životu. Pravosuđe po mjeri djeteta može pomoći da se porodice drže na okupu, obezbjeđujući sprovođenje mjera nadzora u vezi sa odlukama o razdvajanju djeteta i porodice.

Khogali je naglasio da je pravo svakog djeteta na pristup pravdi od ključnog značaja za ostvarivanje svih prava propisanih Konvencijom UN o pravima djeteta. Istakao je da bez pristupa pravdi, prava djeteta ostaju samo obećanja.

Pridruživanjem Podregionalnoj inicijativi "Jednak pristup pravdi za djecu" Crna Gora će nastaviti da osnažuje djecu i porodice, posebno one koje su u najnepovoljnijem položaju da se obraćaju pravosudnom sistemu i traže otklanjanje kršenja njihovih prava. Ova Inicijativa podstiče međusektorsku saradnju i komunikaciju sa najugroženijom djecom kroz partnerstvo između pravosuđa, socijalnih radnika, Ombudsmana, relevantnih institucija i organizacija civilnog društva.

Khogali je najavio da će pristup djece pravdi biti sastavni dio nove Strategije reforme pravosuđa i Strategije za ostvarivanje prava djeteta, čime će se ubrzati pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji i doprinijeti ostvarivanju ciljeva Agende za održivi razvoj do 2030. godine.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je izrazio zahvalnost Crnoj Gori na velikoj posvećenosti i naporima preduzetim u promovisanju vladavine prava i zaštite prava djeteta. Ministarstvo pravde zaslužuje pohvale za dugotrajno i snažno liderstvo u ovom polju i rezultate ostvarene u usklađivanju crnogorskog zakonodavstva sa međunarodnim i regionalnim instrumentima o pravima djeteta, kao i za stvaranje zakonskih preduslova za omogućavanje pristupa pravdi svakom djetetu u Crnoj Gori. Takođe, odao je priznanje trajnom opredjeljenju Ministarstva pravde i pravosuđa da podrži sprovođenje novog pravnog okvira i izgradnju pravosudnog sistema koji djecu tretira sa dostojanstvom i poštovanjem. Vjeruje da rezultati koje je Crna Gora ostvarila u oblasti maloljetničkog pravosuđa mogu poslužiti kao primjer kako se cjelokupan pravosudni sistem može poboljšati za svu djecu u kontaktu sa zakonom, uključujući i onu koja su žrtve i svjedoci kriminala, kao i djecu čija su osnovna prava ugrožena ili prekršena. Naglasio je da UNICEF izuzetno cijeni značaj koji u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji Delegacija EU u Crnoj Gori pridaje pitanju prava djeteta, uključujući i pitanje jednakog pristupa pravdi za svako dijete. Zaključio je da će obaveze iz 1989. godine biti ispunjene tek kada sve vlade i svi građani budu podrška ostvarivanju prava djeteta i kada svako dijete bude u prilici da traži i ostvari svoja prava. Pozvao je institucije da udruže snage kako bi obezbijedili da ova vizija postane stvarnost za svako dijete.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Aivo Orav je naglasio snažnu posvećenost Evropske unije promovisanju i zaštiti prava djeteta i istakao da je ova oblast posebno važna za Crnu Goru zbog procesa njenog pristupanja Evropskoj uniji. Sa zadovoljstvom su bili prvi partner i donator Crnoj Gori u reformi njenog pravosudnog sistema. U pet godina uloženo je 18 miliona eura za reformu pravosudnog sistema u Crnoj Gori, a od naredne godine Evropska unija će izvdjiti skoro deset miliona eura za obnovu sudova kako bi se obezbijedio bolji pristup pravdi svim građanima, ali i djeci. Cilj je da se unaprijedi pristup sudu i radni uslovi sudija. Zaključio je da će Evropska unija nastaviti da podržava Crnu Goru u unapređenju poštovanja prava djeteta, suzbijanju nasilja, uključujući i seksualno nasilje nad djecom, suzbijanju eksploatacije djece, posebno prosjačenja romske djece i ranih brakova.

Na panelu **“Prava djeteta u kontekstu reforme pravosuđa u Crnoj Gori”** govorili su: Marijana Laković Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde i Ibrahim Smailović, generalni direktor Direktorata za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde.

Generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde Marijana Laković Drašković je naglasila da Ministarstvo pravde dugi niz godina radi na promociji i zaštiti prava djeteta, što je prepoznato i od relevantnih međunarodnih organizacija. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku samo su neki od propisa na kojima je Ministarstvo pravde radilo u prethodnom periodu u cilju unapređenja položaja i prava djece u Crnoj Gori. Stvoren je pravosudni sistem koji je u stanju da odgovara na potrebe djeteta i edukovan je veliki broj stručnjaka iz različitih sektora koji dolaze u kontakt sa djetetom u pravosudnom sistemu. Uspostavljene su stručne službe pri tužilaštvu i sudovima kako bi se obezbijedila podrška djeci koja učestvuju u pravosudnim postupcima, ali i predstavnicima pravosuđa da na što bolji i kvalitetniji način postupaju u predmetima u kojima učestvuju djeca. Crna Gora može da se pohvali konstantnim smanjenjem maloljetničke delinkvencije, a po broju alternativnih mjera izrečenih djeci u sukobu sa zakonom prednjači u regionu. Crna Gora je prepoznala potrebu davanja druge šanse djeci u sukobu sa zakonom i aktivno radi na uspostavljanju pravosuđa po mjeri djeteta. U svim zakonima koji se tiču djece naglasak je na principima utvrđenim Konvencijom UN o pravima djeteta, a princip najboljeg interesa djeteta je ključni. Zaključila je da je potrebno uložiti dodatne napore kako bi se dijete prepoznalo kao subjekt prava, ne samo pred pravosudnim organima, već i u porodici i zajednici.

Generalni direktor Direktorata za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde Ibrahim Smailović je govorio o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona iz 2016. Tokom osmogodišnjeg iskustva primjene ovog Zakona pokazalo se da pojedina zakonska rješenja nijesu bila u potpunosti u skladu sa međunarodnim standardima i nijesu bila prilagođena savremenom konceptu prava djeteta. Posebno važan razlog za izmjene i dopune Porodičnog zakona odnosio se na usklađivanje sa Konvencijom UN o pravima djeteta, Direktivom o pravu na spajanje porodice, Preporukama Komiteta UN za prava djeteta iz 2010. godine i Smjernicama o kreiranju pravosuđa po mjeri djeteta. Najznačajnije izmjene i dopune Porodičnog zakona odnose se na uvođenje definicije djeteta usklađene sa Konvencijom UN o pravima djeteta i antidiskriminacione klauzule koja je sadržana i u Ustavu Crne Gore. Porodičnim zakonom je konkretizovan i najbolji interes djeteta, a pravo i obaveza svih lica koji vode postupak je da djetetu daju pravo da izrazi svoje mišljenje. Uveden je i novi institut- lice za podršku djetetu u postupcima iz porodično-pravnih odnosa. Lica za podršku su stručnjaci odgovarajućeg profila koji posjeduju praktična znanja i nalaze se na listi lica za podršku koju utvrđuje Ministarstvo pravde. U toku 2017. godine, u saradnji sa UNICEF-om organizovana je i održana obuka, a zatim i ispit provjere znanja za 17 lica za podršku nakon čega im je izdata licenca za rad, dok je 2018. godine organizovana napredna obuka za ova lica. Programom rada Ministarstva pravde za IV kvartal 2019. godine planirali su izradu Analize primjene novih instituta Porodičnog zakona.

O pristupu djece pravdi i pravosuđu po mjeri djeteta govorila je Nela Krnić, koordinatorka Programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, dok je Nada Đurović Martinović, konsultantkinja u Programu dječje zaštite predstavila aktivnosti inicijative “Jednak pristup djeteta pravdi”.

Koordinatorica Programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Nela Krnić je istakla da je vizija UNICEF-a da, u saradnji sa nadležnim organima, stvori uslove u kojima će sva djeca u Crnoj Gori ostvarivati svoja prava u skladu sa Konvencijom UN o pravima djeteta. Naglasila je da prava djeteta predstavljaju integralni dio ljudskih prava i svih napora koji se odnose na uspostavljanje sistema vladavine prava i principa demokratskog upravljanja. Koncept pristupa pravdi djeci daje mogućnost da se osnaže i traže zadovoljenje njihovih prava u okviru pravosudnih institucija prilagođenih njihovim potrebama. Međutim, postoje društvene norme koje dijete posmatraju kao pasivan objekat prava, a ne kao subjekt prava, kao i barijere administrativnog i finansijskog karaktera koje se odnose na udaljenost suda, troškove postupka i dostupnost sistema pravne pomoći. Pristup pravdi ne predstavlja fundamentalno pravo samo po sebi, već i način da dijete ili odrasla osoba ostvari i sva druga prava. Definisan je i kao mogućnost da se dobije djelotvoran i pravovremen pravni lijek u okviru institucija koje postupaju saglasno međunarodnim dokumentima. S obzirom da pristup pravdi zauzima sve značajnije mjesto u pravnoj teoriji i praksi, naglasila je da Savjet Evrope kroz brojne konvencije i Smjernice o pravosuđu po mjeri djeteta daje izuzetan značaj ovoj tematici i među državama članicama promoviše neophodnost i potrebu uspostavljanja pravosudnih sistema prilagođenih specifičnim potrebama djeteta. Evropska unija u svojoj pravnoj tekovini značajnu pažnju posvećuje ovoj tematici. Takođe, Razvojna agenda Ujedinjenih nacija 2030 daje centralno mjesto pristupu pravdi u okviru razvojnog cilja 16.3. Naglasila je da pristup pravdi ima potencijal da osnaži one koji su posebno ugroženi da traže zaštitu svojih prava i da je kroz adekvatne pravosudne sisteme dobiju. Izmjenama i dopunama Porodičnog zakona 2016. godine u Crnoj Gori djetetu je data stranačka sposobnost, što ne postoji u polovini zemalja svijeta. Međutim, ovo pravo se ne primjenjuje dovoljno, zbog čega je potrebno uložiti dodatne napore kako bi djeca i porodice bili osnaženi da ga implementiraju. Težnja je da sa jedne strane imamo pravosudni sistem prilagođen potrebama djece, a sa druge strane, djecu i porodice koji su dovoljno osnaženi, imaju potrebne informacije o svojim pravima i traže adekvatnu zaštitu. Podsjetila je da je 2015. Regionalna kancelarija UNICEF-a za Evropu i Centralnu Aziju uradila Studiju o jednakom pristupu djece pravdi. Shodno rezultatima ove Studije, u Crnoj Gori dijete u porodici i zajednici nije posmatrano kao subjekt prava. Iako postoji niz specijalizovanih stručnjaka, nemamo u potpunosti specijalizovane procedure, niti prostorije u kojima može da se radi sa djecom. Crna Gora nema u potpunosti adekvatnu strategiju za održivost ljudskih resursa. Potrebno je raditi na unapređenju međusektorske saradnje i razvijanju holističkog pristupa djetetu. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ne daje mogućnost svoj djeci da imaju besplatnu pravnu pomoć. Studija je utvrdila da postoji izvjesno nepovjerenje djece i građana u institucije sistema na čemu treba raditi u narednom periodu.

Konsultantkinja u Programu dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Nada Đurović Martinović je saopštila da se Podregionalna inicijativa „Jednak pristup pravdi za djecu u zemljama Zapadnog Balkana” realizuje u Crnoj Gori i Albaniji, uz tehničku podršku UNICEF-a i finansijsku pomoć Vlade Kraljevine Norveške koja je za Crnu Goru opredijelila 390.000 eura. Inicijativu u Crnoj Gori će implementirati Ministarstvo pravde u saradnji sa pravosudnim organima Crne Gore. Cilj je da se doprinese da imamo djecu sa dovoljno znanja i vještina da pristupe pravdi kada su im prekršena prava. Prvi podcilj je stvaranje sistema za uspostavljanje pravosuđa po mjeri djeteta, odnosno procedura usklađenih sa razvojnim kapacitetima djeteta, infrastrukture prilagođene djeci i mjerljivih podataka. Namjera je da se uspostavi zakonodavni i strateški okvir koji će prepoznati koncept pravosuđa po mjeri djeteta, specijalizovani stručnjaci koji će raditi sa djecom na njima prilagođen način i da se razvije infrastruktura koja podržava djecu u smislu što manje traumatizacije i davanja mogućnosti djeci da iskažu svoje mišljenje. Drugi podcilj je da djeca, naročita ona iz ranjivih grupa imaju znanja i podršku za ostvarivanje prava. U realizaciju ove Inicijative u Crnoj Gori biće uključeni brojni partneri iz državnih organa, nevladinih organizacija, lokalne samouprave, djeca i porodica.

Zaključeno je da će pridruživanjem Podregionalnoj inicijativi „Jednak pristup pravdi za djecu u zemljama Zapadnog Balkana“ Crna Gora nastaviti da osnažuje djecu i porodice, posebno one koji su u najnepovoljnijem položaju da se obraćaju pravosudnom sistemu i traže otklanjanje kršenja njihovih prava.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković